



Edukacja dla bezpieczeństwa

Małgorzata Kulik

GRA TERENOWA – MARSZ NA AZYMUT

**Scenariusz interdyscyplinarnego projektu edukacyjnego do przedmiotu
Edukacja dla bezpieczeństwa dla szkoły podstawowej**

opracowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2024

Redakcja merytoryczna
Elżbieta Witkowska
Anna Aleksandra Wesołowska

Redakcja językowa i korekta
Marzena Odzimek-Jarosińska

Projekt okładki, layout
Ośrodek Rozwoju Edukacji

Redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Fotografia na okładce: © welcomia/Bank zdjęć Photogenica

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2024
Wydanie I

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC BY-NC)
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

SPIS TREŚCI

1. Opis projektu edukacyjnego	3
2. Odbiorcy projektu edukacyjnego	3
3. Cele projektu edukacyjnego	5
4. Treści nauczania	7
5. Formy i metody pracy	8
6. Sposób realizacji projektu edukacyjnego	9
7. Realizacja projektu edukacyjnego	11
8. Podsumowanie projektu edukacyjnego	15
9. Materiały pomocnicze	16
10. Materiały z zasobów Ośrodka Rozwoju Edukacji	17
11. Załączniki	18
Załącznik nr 1 – Kontrakt dotyczący realizacji projektu edukacyjnego	18
Załącznik nr 2 – Karta pracy zespołu projektu edukacyjnego	19
Załącznik 3 – Karta pracy zespołu zadaniowego	20
Załącznik nr 4 – Karta oceny zadania końcowego projektu edukacyjnego	21
Załącznik nr 5 – Karta oceny projektu edukacyjnego	22
Załącznik nr 6 – Karta oceny zespołu projektowego	23
Załącznik nr 7 – Karta samooceny uczestnika projektu edukacyjnego	24
Bibliografia	25

1. OPIS PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Temat projektu: „Gra terenowa – marsz na azymut”

Osoby prowadzące projekt:

- Koordynator – nauczyciel edukacji dla bezpieczeństwa;
- nauczyciel informatyki;
- nauczyciel wychowania fizycznego.

Rozpoczęcie projektu edukacyjnego

Projekt edukacyjny należy rozpocząć co najmniej pięć tygodni przed terminem organizacji finału, którym jest marsz na azymut z pytaniami kontrolnymi z zakresu pierwszej pomocy i geografii. Podstawa programowa daje sposobność planowania zajęć z uwzględnieniem możliwości organizacyjnych i warunków okolicznościowych. W związku z tym realizację treści dotyczących projektu edukacyjnego można zaplanować w sugerowanym terminie. Najbardziej dogodnym terminem jest maj lub czerwiec, kiedy w klasie VIII szkoły podstawowej realizowane są treści z zakresu *Kształtowania postaw obronnych*, a w szczególności *Terenoznawstwa*, w ramach przedmiotu *Edukacja dla bezpieczeństwa*. Ze względu na warunki pogodowe termin ten sprzyja przeprowadzeniu zajęć praktycznych na terenie przyszkolnym, jego części rekreacyjnej, np.: boisku, Orliku.

Zakończenie projektu edukacyjnego

Na realizację wszystkich celów i zadań należy przeznaczyć około pięciu tygodni. Podsumowaniem projektu edukacyjnego będzie marsz na azymut z pytaniami kontrolnymi z zakresu pierwszej pomocy, geografii.

2. ODBIORCY PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Typ szkoły: szkoła podstawowa

Wiek uczniów: 14–15 lat

Klasa: VIII

Wybór klasy VIII jest celowy ze względu na zsynchronizowanie działań projektowych z realizacją podstawy programowej przedmiotu *Edukacja dla bezpieczeństwa*.

Charakterystyka odbiorców

W projekcie mogą wziąć udział wszyscy uczniowie bez względu na poziom sprawności fizycznej. Projekt nie stwarza barier dla uczniów ze zróznicowanymi i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Zadania projektowe są zaplanowane tak, by wszyscy uczniowie mogli je zrealizować, stacjonarnie lub zdalnie, z uwzględnieniem potrzeb i koniecznych dostosowań.

Zróżnicowanie potrzeb i umiejętności

W trakcie realizacji projektu, na każdym jego etapie, nauczyciel powinien tak planować działania, aby dostosować metody i formy pracy z uczniem ze SPE.

Pełna realizacja projektu powinna uwzględniać indywidualne możliwości, uwarunkowania dysfunkcji ucznia lub też jego indywidualną sytuację. W przypadku ucznia ze SPE działania powinny być poprzedzone obserwacją, rozmowami z rodzicami, opiekunami, innymi nauczycielami. Wsparciem może być dokumentacja poradni psychologiczno-pedagogicznej albo zalecenia lekarskie.

Podczas realizacji poszczególnych etapów projektu należy:

- dostosować wymagania i środki dydaktyczne do indywidualnych uwarunkowań ucznia;
- gromadzić informacje, przeprowadzić analizę i dostosować przekaz do indywidualnych potrzeb ucznia;
- umożliwić w harmonogramie projektu wydłużenie czasu na realizację działań;
- zastosować stopniowanie wykonywanych zadań od łatwiejszych do trudniejszych, z możliwością wydłużenia czasu pracy;
- w razie konieczności zmniejszyć liczbę zadań do wykonania;
- umożliwić poznawanie wielozmysłowe;
- stosować dla uczniów niewidomych i słabowidzących przede wszystkim metody z wykorzystaniem głosu, np. dyskusji, debaty, elementów wykładu;
- przygotować materiały edukacyjne i dobrać do nich odpowiednią wielkość czcionki, kontrast, powiększenie;
- nagrywać i odtwarzać na sprzęcie audio;
- zaplanować dla ucznia różne działania, z którymi sobie samodzielnie poradzi lub które wykona przy wsparciu innych osób;
- umożliwić dla uczniów niewidomych i słabowidzących pracę w parze z innym uczniem, natomiast w działaniach w terenie zapewnić ucznia – przewodnika;
- umożliwić uczniom niesłyszącym lub z niedosłuchem pracę głównie ze słowem pisanym, z wykorzystaniem metod oglądowych, np. pokazu, filmu, prezentacji, analizy źródeł ikonograficznych;
- zastosować dodatkowe środki dydaktyczne i techniczne, dostosowane do możliwości ucznia;
- odwoływać się do indywidualnych wskazań, zawartych w zaleceniach poradni psychologiczno-pedagogicznej, dotyczących uczniów ze spektrum autyzmu, którzy wymagają ćwiczeń z zakresu umiejętności społecznych i komunikacyjnych;
- umożliwić wydłużenie czasu uczniom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (np. z dyskalkulią, dysortografią, dysgrafią) na wykonanie zadań oraz zachęcać do korzystania ze środków dydaktycznych, np. komputera, słownika ortograficznego, dyktafonu, dostosowanych do ich dysfunkcji;
- zauważyć uczniów ze szczególnymi uzdolnieniami, którzy mogą odgrywać rolę liderów w zespołach i dzięki temu wspierać ucznia ze SPE oraz na bieżąco modyfikować czynności projektowe.

W trakcie realizacji projektu nauczyciel w sposób szczególny powinien zwracać uwagę na bezpieczeństwo wszystkich uczestników, gdyż uczniowie będą pracować w terenie.

Projekt nie wymaga wkładu finansowego ucznia lub szkoły. W każdej grupie projektowej wymagane jest, aby co najmniej jeden z uczniów posiadał dostęp do prywatnego komputera z internetem, tabletu lub smartfonu.

Inne cechy odbiorców

Projekt przeznaczony jest dla uczniów klasy VIII szkoły podstawowej, z uwagi na treści przedmiotu *Edukacja dla bezpieczeństwa*. Projekt edukacyjny można wykonać ze szkolną grupą uczniów zainteresowanych działaniami lub też tylko z uczniami klas VIII. Koncepcja realizacji projektu edukacyjnego jest taka, że umożliwi wykonanie działań projektowych przez uczniów szkoły ponadpodstawowej dla uczniów klas VIII, ze współpracującej szkoły. Projekt został tak skonstruowany, aby nauczyciel mógł dostosować zakres treści, poziom trudności zadań, metody pracy do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów.

3. CELE PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Cel ogólny:

Poznanie zasad orientacji w terenie, określanie odległości i kierunków, np. za pomocą kompasu, busoli, GPS-u oraz charakterystycznych przedmiotów terenowych.

Cele szczegółowe:

- zorientowanie się w terenie z wyznaczeniem kierunków i odległości;
- zaprojektowanie trasy marszu nawigacyjnego;
- przygotowanie zadań, pytań testowych z zakresu pierwszej pomocy, geografii;
- naszkicowanie mapy terenu z wykorzystaniem znaków topograficznych;
- posługiwanie się aplikacjami komputerowymi;
- wyszukiwanie i udostępnianie informacji;
- rozwijanie komunikacji i współpracy w grupie;
- przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa w internecie.

Cele wychowawcze

W wyniku udziału w projekcie uczniowie:

- budują pozytywne relacje społeczne przez wspólne zaprojektowanie trasy marszu na azymut, wymyślenie zadań i pytań testowych;
- współpracują przy pokonaniu trasy marszu, wykonaniu zadań i rozwiązaniu pytań testowych;
- wykonują zadania dokładnie i terminowo;
- współdziałają w zespołach i wspierają się wzajemnie, aby osiągnąć cele;
- doceniają korzyści wynikające ze współpracy nad wspólnym rozwiązywaniem problemów.

Cele kształcenia i wychowania (zawarte w podstawie programowej II etapu edukacyjnego)
Poniższe cele zostały opracowane z wykorzystaniem zapisów podstawy programowej z edukacji dla bezpieczeństwa, geografii, informatyki, wychowania fizycznego II etapu edukacyjnego.

Edukacja dla bezpieczeństwa (PP III, IV)

Uczeń:

- kształtuje umiejętności z zakresu pierwszej pomocy;
- kształtuje postawy proobronne.

Geografia (PP I, III)

Uczeń:

- prowadzi obserwacje i pomiar w terenie, analizuje pozyskane dane i formułuje wnioski na ich podstawie;
- korzysta z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych;
- interpretuje mapy o różnej treści;
- wykorzystuje zdobytą wiedzę i umiejętności geograficzne w życiu codziennym;
- rozpoznaje swoje predyspozycje i talenty oraz rozwija pasje i zainteresowania geograficzne.

Wychowanie fizyczne (PP II, III)

Uczeń:

- zachęca się do uczestnictwa w rekreacyjnych i sportowych formach aktywności fizycznej;
- poznaje i stosuje zasady bezpieczeństwa podczas aktywności fizycznej.

Kompetencje społeczne:

1. Uczestniczy w sportowych rozgrywkach klasowych w roli zawodnika, stosuje zasady „czystej gry”, respektuje przepisy gry, podporządkowuje się decyzji sędziego, potrafi prawidłowo zachować się w sytuacji zwycięstwa i porażki, podziękować za wspólną grę;
2. Pełni rolę organizatora, sędziego i kibica w ramach szkolnych zawodów.

Informatyka (PP II, III, IV, V)

Uczeń:

- programuje i rozwiązuje problemy z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych;
- posługuje się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi;
- rozwija kompetencje społeczne, takie jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, bierze udział w projektach zespołowych oraz zarządza projektami;
- przestrzega prawa i zasad bezpieczeństwa.

4. TREŚCI NAUCZANIA

Wymienione niżej treści nauczania zostały uwzględnione w programach:

Edukacja dla bezpieczeństwa:

- Lesiński L.S., (2019), *Jestem bezpieczny. Program nauczania do edukacji dla bezpieczeństwa dla I etapu edukacyjnego. Zakres podstawowy*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Suplement przygotowany do ww. programu.

Wychowanie fizyczne:

- Rogacka A., (2019), *Rusz się zdrowo na sportowo. Program nauczania wychowania fizycznego dla szkoły podstawowej*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Informatyka:

- Krawińska A., (2019), *Informatyka Twój świat jutra. Program nauczania informatyki w klasach IV–VIII szkoły podstawowej*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Edukacja dla bezpieczeństwa

Uczeń:

- wymienia sposoby pomocne zorientowania się w terenie, (PP IV.1);
- wskazuje kierunki stron świata za pomocą urządzeń, (PP IV.1);
- orientuje mapę, (PP IV.1);
- orientuje się w terenie, (PP IV.2);
- zna zasady udzielania pierwszej pomocy osobie nieprzytomnej, nieoddychającej, (PP III.10);
- zna zasady pierwszej pomocy w urazach przy ranach i krwotokach, (PP III.13,15);
- zna zasady pierwszej pomocy w urazach kości i stawów, (PP III.13).

Geografia

Uczeń:

- stosuje legendę mapy do odczytywania informacji oraz skalę mapy do obliczania odległości między wybranymi obiektami, (PP I.1);
- czyta treść mapy Polski, (PP I.3);
- czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do elementów środowiska geograficznego obserwowanych w terenie, (PP I.4).

Wychowanie fizyczne

Uczeń:

- wykonuje i pokonuje trasę biegu terenowego z elementami orientacji w terenie, (PP II.8);
- wymienia przyczyny oraz okoliczności wypadków i urazów w czasie zajęć ruchowych, omawia sposoby zapobiegania im, potrafi zachować się w tej sytuacji, (PP I.1);

- uczestniczy w sportowych rozgrywkach klasowych w roli zawodnika, stosując zasady „czystej gry”, (kompetencje społeczne, pkt 1.);
- pełni rolę organizatora, sędziego i kibica w ramach szkolnych zawodów sportowych, (kompetencje społeczne, pkt 2.).

Informatyka

Uczeń:

- korzystając z aplikacji komputerowych, przygotowuje dokumenty i prezentacje, także w chmurze, na pożytek rozwiązywanych problemów i własnych prac z różnych dziedzin (przedmiotów), dostosowuje format i wygląd opracowań do ich treści i przeznaczenia, wykazując się przy tym umiejętnościami, (PP II.3);
- zapisuje efekty swojej pracy w różnych formatach i przygotowuje wydruki, (PP II.4);
- wyszukuje w sieci informacje potrzebne do realizacji wykonywanego zadania, stosując złożone postaci zapytań i korzysta z zaawansowanych możliwości wyszukiwarek, (PP II 5);
- bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się, projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy, (PP IV.1);
- ocenia krytycznie informacje i ich źródła, w szczególności w sieci, pod względem rzetelności i wiarygodności w odniesieniu do rzeczywistych sytuacji, docenia znaczenie otwartych zasobów w sieci i korzysta z nich, (PP IV.2).

5. FORMY I METODY PRACY

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca zespołu klasowego.

Metody pracy:

- burza mózgów;
- giełda pomysłów;
- pokaz;
- pomiar rzeczy;
- metoda ćwiczebna;
- gra dydaktyczna.

Proponowane formy i metody pracy możliwe są do wykorzystania na każdym etapie realizacji projektu.

Działania projektowe można realizować w trybie zdalnym z użyciem materiałów [Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej](https://zpe.gov.pl) (zpe.gov.pl) oraz bezpłatnych narzędzi umożliwiających pracę w chmurze, z zastosowaniem wszystkich wymienionych form i niektórych metod.

6. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Zainicjowanie projektu

Nauczyciele edukacji dla bezpieczeństwa i geografii uzgadniają ramy projektu edukacyjnego. Wykorzystując treści podstawy programowej, ustalają ich zakres, formy, metody pracy oraz uwzględniają zaangażowanie innych nauczycieli, tj. informatyki, wychowania fizycznego. W trakcie spotkania nauczyciele określają grupę docelową uczniów, omawiają też specjalne potrzeby edukacyjne uczniów (zob. rozdział 2. – Inne cechy obiorców). Projekt należy rozpocząć na pierwszej lekcji *Edukacji dla bezpieczeństwa*, na której zostały omówione zagadnienia dotyczące terenoznawstwa. Realizacja projektu edukacyjnego w szkole jest możliwa na:

- dwóch lekcjach EDB;
- jednej lekcji geografii;
- jednej lekcji wychowania fizycznego;
- jednej lekcji informatyki.

Zadanie uczniów polega na przygotowaniu na każdy z ww. przedmiotów określonych zadań projektowych. W ciągu kolejnych czterech tygodni uczniowie mogą to robić na przykład w ramach zajęć dodatkowych. Większość czynności związanych z projektem edukacyjnym uczniowie mogą wykonać w domu, pracując zdalnie w zespołach projektowych, kontaktując się w szkole z nauczycielem edukacji dla bezpieczeństwa, geografii, wychowania fizycznego i informatyki.

Organizacja pracy zespołów projektowych i konsultacji

W projekcie bierze udział jeden zespół klasowy. Uczniowie mogą być wybierani do projektu na podstawie ich zainteresowań i predyspozycji. Nauczyciel określa obszary działań w ramach projektu, wymagania organizacyjne, ramy czasowe oraz warunki realizacji poszczególnych działań projektowych. Każda grupa wyznacza swojego lidera, który jest łącznikiem pomiędzy nauczycielami – koordynatorami oraz innymi grupami i pilnuje terminów wykonania zadań projektowych.

Zespół klasowy dzielimy na 3–4-osobowe grupy. Każda grupa wymyśla zadania dla innych grup oraz wykonuje zadania przygotowane przez inne grupy.

1. Zadania wymyślone dla innych grup:

- zaprojektujcie trasę marszu na azymut;
- opracujcie pytania i umieśćcie je w punktach kontrolnych;
- opracujcie i rozmieśćcie punkty fałszywe;
- wyznaczcie kolejne punkty marszu na mapie topograficznej.

2. Zadania do wykonania przez inne grupy:

- poruszając się marszem na azymut, odnajdźcie prawdziwe punkty;
- udzielcie odpowiedzi na pytania umieszczone w prawdziwych punktach;
- wyznaczcie kolejny punkt za pomocą odnalezionej mapy;
- dotrzyjcie na linię mety.

Ze względu na różnorodność wykonywanych zadań, nauczyciel powinien zadbać, aby w zespole znaleźli się uczniowie posiadający różne umiejętności, np.:

- wyszukiwania i gromadzenia informacji;
- wykorzystania komputera i innych urządzeń cyfrowych, zastosowania różnych aplikacji i narzędzi informatycznych. Zalecane jest, aby ten zespół pracował ogólnie dostępnymi narzędziami online, np. w pakiecie Google czy Office 365;
- sprawnego poruszania się w konstruowaniu pytań z zakresu pierwszej pomocy, np. zasad udzielania pierwszej pomocy osobie nieprzytomnej, nieoddychającej, w ranach i krwotokach, urazach kości i stawów oraz topografii;
- wyznaczania kierunków na mapie, pracy z busolą lub kompasem, orientowania mapy, wyznaczania odległości i azymutu.

Uczniowie samodzielnie ustalają częstotliwość spotkań w grupie, ale jedno spotkanie w tygodniu odbywa się wraz z nauczycielami – koordynatorami projektu edukacyjnego. Na pierwszych etapach projektu można wykorzystać spotkania wirtualne, które umożliwiają kontakt w czasie pozalekcyjnym i na różną odległość. W momencie nauczania zdalnego grupy mogą spotykać się wirtualnie.

Pierwszy tydzień

Pierwsze spotkanie: nauczyciel określa zakres projektu: podaje jego temat, obszary działań i związane z tym zadania dla zespołów, terminy rozpoczęcia i zakończenia projektu oraz proponuje termin finału, czyli marsz nawigacyjny z rozwiązywaniem zadań na poszczególnych punktach kontrolnych. Na spotkaniu nauczyciel podaje propozycje źródeł informacji. Ponadto uczniowie sami wyszukują i selekcionują materiały informacyjne potrzebne do realizacji zadań projektowych.

Nauczyciele – koordynatorzy określają razem z uczniami:

- zasady komunikowania się między uczestnikami projektu (wybierają platformy spotkań, komunikatory, określają zasady dotyczące podejmowania decyzji, współpracy oraz sposoby rozstrzygania kwestii spornych i konfliktów);
- zasady komunikowania się między członkami grup (wybierają komunikator, określają zasady dotyczące podejmowania decyzji, współdziałania oraz sposoby rozstrzygania kwestii spornych i konfliktów);
- obowiązki i zadania do wykonania w zespołach;
- sposób dokumentowania działań w projekcie edukacyjnym;
- sposób realizacji poszczególnych działań projektowych;
- podział odpowiedzialności za realizację poszczególnych zadań;
- zasady oceniania i ewaluację projektu.

Uczniowie wraz z nauczycielami – koordynatorami ustalają wspólny kontrakt projektu edukacyjnego, który ma na celu jasne i obustronne sprecyzowanie zobowiązań każdego z uczestników. Dotyczy to kwestii podejmowanych działań, zmierzających do finału projektu, czyli przeprowadzenia marszu na azymut z rozwiązaniem zadań

na poszczególnych punktach (Załącznik nr 1). Uczniowie mają czas na przygotowanie się na kolejne spotkanie i na przeanalizowanie tematyki realizowanego projektu, działań, zasobów, oczekiwań i możliwości uczestników.

Drugie spotkanie: na potrzeby projektu edukacyjnego zaleca się stworzenie wspólnej karty pracy dla wszystkich zespołów. Grupy pracują nad tym samym zadaniem, które jest wykonywane w określonym czasie, podczas lekcji z konkretnych przedmiotów. Wspólne opracowanie karty pracy pomoże uczniom zwizualizować etapy projektu edukacyjnego, zaplanować różne zadania, określić potrzeby i możliwości (Załącznik nr 2). Uczniowie, pracując metodą „burzy mózgu”, wypełniają w zespołach kartę pracy. Następnie każda grupa prezentuje swoją kartę pracy w wyznaczonym czasie. Po prezentacji wszystkich grup rozpoczyna się dyskusja, podczas której zespoły ustalają terminy, harmonogram działań, określają potrzeby dotyczące materiałów edukacyjnych, pomocy oraz dzielą się innymi spostrzeżeniami, co do realizacji projektu.

Dzięki temu uczniowie mogą spojrzeć na projekt edukacyjny pod kątem własnych zainteresowań, potrzeb, lepiej poznać uczestników oraz zaplanować własną aktywność. Na tym etapie realizacji projektu edukacyjnego uczniowie mogą wyrazić chęć zmiany grupy na inną, ze względu na większe możliwości samorealizacji i wykorzystania w niej swojego potencjału.

Drugi tydzień – zespoły uzupełniają kartę pracy zespołu zadaniowego (Załącznik nr 3) i realizują działania projektowe.

Trzeci, czwarty tydzień:

Realizacja projektu.

Piąty tydzień:

Finale projektu.

7. REALIZACJA PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Po przydzieleniu uczniów do grup zadaniowych, określeniu ich mocnych stron, sprecyzowaniu obszarów działań i sformułowaniu potrzeb, nauczyciel przedstawia im instrukcję projektu edukacyjnego.

Temat projektu: „Gra terenowa – marsz na azymut”

Cele szczegółowe

Uczniu:

- wyznaczysz w terenie kierunki i odległości;
- zorientujesz mapę za pomocą kompasu, busoli;
- wyznaczysz odległość za pomocą odpowiedniego narzędzia;
- zaprojektujesz trasy marszu na azymut z punktami „prawdziwymi” oraz „falszywymi”;

- przygotujesz pytania z zakresu pierwszej pomocy, geografii;
- wyznaczysz punkty kontrolne za pomocą azymutu;
- wyznaczysz punkty kontrolne z wykorzystaniem mapy i znaków topograficznych;
- wykonasz marsz nawigacyjny;
- odpowiesz na pytania umieszczone na punktach kontrolnych;
- wykorzystasz aplikacje i programy komputerowe;
- wyszukasz i udostępnisz informacje;
- rozwiniesz komunikację i współpracę w grupie;
- nauczysz się przestrzegać prawa i zasad bezpieczeństwa w internecie;
- rozwiniesz umiejętność współpracy w zespole projektowym;
- pogłębisz umiejętności samooceny i oceny koleżeńskiej;
- dokonasz ewaluacji działań własnych i zespołu.

Źródła informacji dla nauczyciela i ucznia

W instrukcji projektu edukacyjnego nauczyciel wskazuje źródła pozyskiwania informacji. Uczniowie – samodzielnie lub współpracując w grupach – wyszukują, selekcjonują materiały edukacyjne, potrzebne do realizacji zadań projektowych.

Podręczniki:

- podręczniki do edukacji dla bezpieczeństwa dla klasy I szkoły podstawowej.

E-materiały dostępne na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej:

- [Czytanie mapy topograficznej](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Czytanie mapy – ćwiczenie](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Metody pomiaru odległości na mapie](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Orientacja w terenie](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Zachowanie bezpieczeństwa ratownika, uczestników oraz świadków wypadku](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Pierwsza pomoc w przypadku krwotoku](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Podstawowe zasady postępowania ratownika na miejscu wypadku](#) [dostęp: 20.11.2023].

Zadania do wykonania

Praca w zespółach. Każdy zespół pracuje nad tym samym zadaniem:

- przygotowuje trasę marszu na azymut;
- rozmieszcza na trasie punkty kontrolne, tzw. „prawdziwe” i „fałszywe”;
- wyszukuje, analizuje informacje, przygotowuje pytania na punkty kontrolne z zakresu pierwszej pomocy;
- wyszukuje, analizuje informacje, przygotowuje pytania na punkty kontrolne z zakresu geografii, związane z topografią i orientowaniem się w terenie;
- umieszcza pytania w punktach kontrolnych;
- przygotowuje edytorsko i graficznie materiały do marszu na azymut;
- przygotowuje, sprawdza poprawność działania kompasu, busoli;
- przygotowuje pomocne narzędzie do pomiaru odległości.

Na każdym etapie projektu edukacyjnego uczniowie mogą też samodzielnie inicjować i modyfikować działania. Jeśli modyfikacja działań dotyczy jednej z grup, to może ona nastąpić po konsultacji z nauczycielem i za zgodą grupy. Jeśli zmiana dotyczy działań poza daną grupą, to wymagana jest zgoda nauczycieli – koordynatorów projektu, którzy następnie przekazują informację o zmianie pozostałym uczestnikom.

Możliwe sposoby realizacji

Uczniowie, realizując zadania projektowe, korzystają ze wskazanych źródeł i konsultacji z nauczycielami. Mogą również przy wsparciu nauczyciela informatyki wykorzystać odpowiednie narzędzia, z którymi zetknęli się w nauczaniu szkolnym, do pozyskiwania informacji i ich gromadzenia, stworzenia pomocy i dokumentów projektowych. Na potrzeby projektu zalecane jest stworzenie folderu w chmurze (np. Google, Office 365), w którym uczniowie będą przechowywać materiały. Projekt wymaga realizacji zajęć praktycznych w terenie, w części rekreacyjnej, np. na boisku, Orliku. Należy dostosować realizację zadań projektowych do warunków atmosferycznych.

Harmonogram

- **Pierwszy tydzień** – spisanie kontraktu, doprecyzowanie celów, ustalenie zasad komunikowania się, wyłonienie liderów w grupach, ustalenie sposobu dokumentowania i gromadzenia danych, stworzenie wspólnej karty pracy dla wszystkich zespołów; ustalenie terminów i harmonogramu działań, potrzebnych pomocy oraz przekazanie innych spostrzeżeń, co do realizacji projektu. Nauczyciel przedstawia propozycje dotyczące oceny projektu i jej kryteriów. Liderzy grup ustalają wspólną grafikę – pytań kontrolnych, kart odpowiedzi, zapisu współrzędnych marszu na azymut; określają wspólne miejsce startu oraz liczbę punktów kontrolnych – „prawdziwych”, np. 10 i „fałszywych”, np. 5. Ustalona jest również liczba pytań z zakresu pierwszej pomocy i geografii.

Lekcja geografii przeznaczona jest na zagadnienia związane z wyznaczaniem kierunków, orientacją mapy, znakami topograficznymi, obliczaniem odległości na mapie za pomocą skali; wyszukiwaniem i gromadzeniem materiałów z zakresu topografii; przygotowaniem pytań na punkty kontrolne.

- **Drugi tydzień** – praca w grupach zadaniowych, uzupełnienie karty pracy zespołu zadaniowego, konsultacja wybranych zadań z nauczycielami.

Lekcja edukacji dla bezpieczeństwa przeznaczona jest na zagadnienia związane z wyznaczaniem azymutu i odległości w terenie; marsz na azymut; na wyszukiwanie i gromadzenie materiałów z zakresu pierwszej pomocy; na przygotowanie pytań na punkty kontrolne; na wybór przez uczniów sposobu pomiaru odległości, np. za pomocą paska, sznurowadła, stóp.

- **Trzeci tydzień** – praca w grupach zadaniowych, uzupełnienie karty pracy zespołu zadaniowego, konsultacje z nauczycielami – koordynatorami.

Lekcja wychowania fizycznego – grupy samodzielnie przygotowują trasę marszu; wybierają punkty kontrolne, w których umieszczają pytania.

Lekcja informatyki – przygotowanie pytań kontrolnych, kart odpowiedzi, zapisu współrzędnych marszu na azymut, dokumentacji działań.

- **Czwarty tydzień** – praca w grupach zadaniowych, uzupełnienie karty pracy zespołu zadaniowego, przygotowanie różnych tras marszu z wyznaczeniem punktów kontrolnych; dokumentacji na potrzeby zadania finałowego. Grupy przekazują dokumentację nauczycielowi – koordynatorowi.
- **Piąty tydzień** – podsumowanie projektu nastąpi na lekcji edukacji dla bezpieczeństwa. Każdy zespół losuje przygotowaną przez inną grupę trasę marszu oraz kolejność startu. Nauczyciel czuwa, aby losowanie odbywało się poprawnie. Liderzy grup odbierają od nauczyciela dokumentację trasy, czyli karty z azymutami i odległościami oraz pytania kontrolne. Wszystkie grupy startują z jednego miejsca, w określonej kolejności. Zadanie każdej grupy polega na ukończeniu marszu i udzieleniu odpowiedzi na pytania umieszczone w punktach kontrolnych. Najwyżej zostanie oceniony zespół, który udzieli najwięcej poprawnych odpowiedzi oraz ukończy marsz najbliżej mety.

Sposoby i terminy konsultacji

Należy ustalić z uczestnikami stały termin stacjonarnych konsultacji i jeden termin wspólny dla wszystkich uczestników projektu. W razie konieczności dodatkowych konsultacji można wykorzystać komunikatory lub zaplanować spotkanie wirtualne.

Sposób prezentacji rezultatów cząstkowych

Częściowe zadania prezentowane będą na spotkaniach całej grupy z nauczycielem – koordynatorem oraz podczas konsultacji.

Sposób dokumentowania

Dokumentacja projektowa zamieszczana będzie na bieżąco w wirtualnej chmurze. Pytania na punktach kontrolnych wraz z udzielonymi odpowiedziami widoczne będą dopiero po ostatnim wspólnym marszu na azymut. Fotorelacja projektu zamieszczona zostanie na stronie internetowej szkoły, w mediach społecznościowych, np. na Facebooku.

Sposoby prezentacji i czas jej trwania:

- marsz na azymut dla wszystkich grup z pytaniami na punktach kontrolnych – piąty tydzień;
- fotorelacja projektu zamieszczona zostanie na stronie internetowej szkoły, na portalach społecznościowych, np.: na Facebooku – po zakończeniu projektu;

- fotorelacja z aktualnych działań projektowych zamieszczana będzie na bieżąco na portalach społecznościowych szkoły;
- prezentacja wyników – piąty tydzień, na lekcjach edukacji dla bezpieczeństwa, na portalach społecznościowych szkoły.

Prezentacja rezultatu projektu edukacyjnego

Prezentacja projektu odbywa się na lekcji *Edukacja dla bezpieczeństwa*, przeprowadzonej w terenie przyszkolnym, rekreacyjnym, np.: na boisku szkolnym, Orliku. Ostatni etap projektu to marsz na azymut, który wykonany jest przez wszystkie grupy startujące ze wspólnego miejsca, a ich zadaniem jest udzielanie odpowiedzi na pytania zadawane na punktach kontrolnych. Na zakończenie następuje podsumowanie całości projektu edukacyjnego z omówieniem wyników. Fotorelacja zamieszczona zostanie na stronie internetowej szkoły, na portalach społecznościowych, np. na Facebooku.

Rola nauczyciela – koordynatora na tym etapie polega na ustaleniu miejsca, daty finału projektu, zabezpieczeniu sprzętu i koordynacji przebiegu działań.

Dla uczniów ze SPE należy zapewnić dostosowania:

- dla uczniów niedowidzących przygotować materiały edukacyjne i dokumentację w powiększeniu oraz przydzielić ucznia – przewodnika;
- dla uczniów słabosłyszących przygotować odpowiednie nagłośnienie zajęć i materiały w formie prezentacji.

8. PODSUMOWANIE PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Ocena

Ocena projektu może być wyrażona za pomocą stopnia szkolnego lub informacji zwrotnej, np. w formie samooceny, oceny koleżeńskiej, oceny nauczycielskiej, oceny za wykonanie zadania końcowego. Wszystkie te składowe dają pełną ocenę projektu i stwarzają sytuację do refleksji nad wyznaczonymi celami, sposobem realizacji i wyborem metody. Nasuwające się wnioski stanowią podstawę modyfikacji i rekomendacji zmian przy planowaniu innych projektów. Projekt zakłada możliwość zdobycia ocen cząstkowych z przedmiotu *Edukacja dla bezpieczeństwa* za poprawne wykonanie marszu na azymut i udzielenie odpowiedzi na pytania kontrolne. Ocenie podlegają następujące elementy, ustalane podczas konsultacji zbiorowej i odnoszące się do celów projektu:

- ocena wykonanego zadania przez poszczególne grupy (Załącznik nr 4);
- elementy składające się na efekt końcowy projektu, czyli opracowanie i wyznaczenie trasy marszu na azymut oraz punktów kontrolnych z pytaniami z zakresu pierwszej pomocy i topografii (Załącznik nr 5);
- współpraca w grupie zadaniowej, a szczególnie wywiązanie się z poszczególnych zadań przypisanych konkretnym uczniom (Załącznik nr 6);
- samoocena ucznia (Załącznik nr 7).

Ważną formą oceny dla osiągnięcia celów projektu jest informacja zwrotna otrzymywana od nauczycieli – koordynatorów, współuczestników projektu na każdym jego etapie. Ocena informuje o jakości wykonywanych zadań, błędach merytorycznych, wskazuje sposoby poprawy ich realizacji i kierunki dalszych działań.

Ewaluacja

Ewaluację projektu odnosi się do założonych celów. Powinna opierać się na pozyskaniu informacji zwrotnej, np. w formie samooceny, oceny nauczyciela oraz oceny samego projektu.

Proponowane narzędzia do ewaluacji projektu edukacyjnego:

- wywiad grupowy w zespole projektowym – narzędzie ewaluacyjne dla uczniów;
- autoewaluacja w formie refleksji – dla nauczycieli zaangażowanych w projekt.

Pytania pomocnicze do wywiadu grupowego:

- Czy jesteście zadowoleni z efektów projektu?

TAK NIE

- Jeśli tak, to dlaczego?
- Jeśli nie, to dlaczego?
- Jak oceniacie stopień realizacji poszczególnych działań w projekcie?
- Które działania w projekcie były dla Was najatrakcyjniejsze?
- Jakie działania w ramach projektu oceniacie najslabiej i dlaczego?
- Które doświadczenia w pracy zespołowej chcielibyście wykorzystać do pracy w innym zespole zadaniowym?
- Co we współpracy zespołu chcielibyście zmienić, a co poprawić?
- Czego nauczyliście się dzięki realizacji tego projektu?
- Czy działania w projekcie uważasz za innowacyjne?

Zespół projektowy zbiera wszystkie pozyskane informacje i analizuje je. Po dokonaniu oceny zadań i ewaluacji spisywane są rekomendacje w celu realizacji przyszłych projektów.

9. MATERIAŁY POMOCNICZE

Strony internetowe pomocne przy pobraniu np. mapy lub jej fragmentów na potrzeby zadań projektowych:

- [Mapy](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Geoportal](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Google Earth](#) [dostęp: 20.11.2023];
- [Traseo – trasy i mapy turystyczne](#) [dostęp: 20.11.2023].

10. MATERIAŁY Z ZASOBÓW OŚRODKA ROZWOJU EDUKACJI

- Elert E., Wenda A., (2023), *Praca metodą projektu*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Kotarba-Kańczugowska M., (2023), *Praca metodą projektu*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Mikina A., Zajac B., (2012), *Metoda projektów nie tylko w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów szkół*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

11. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Kontrakt dotyczący realizacji projektu edukacyjnego

1. Temat projektu: „Gra terenowa – marsz na azymut”
2. Data zawarcia kontraktu:
3. Kontrakt zawarto między nauczycielem (imię, nazwisko):
a uczniami (imię, nazwisko):
4. Cel projektu: poznanie zasad orientacji w terenie, określanie odległości i kierunków, np. za pomocą kompasu, busoli, GPS-u oraz charakterystycznych przedmiotów terenowych.
5. Terminy realizacji projektu:
6. Na mocy niniejszego kontraktu:
Nauczyciele odpowiedzialni są za:
 - wskazanie tematyki projektu;
 - omówienie z uczniami zakresu tematycznego zadań projektowych oraz wspólnego ustalenia celu realizowanego projektu;
 - dostosowanie działań projektowych do możliwości, predyspozycji i zainteresowań uczniów;
 - opracowanie wspólnie z uczniami: karty projektu, harmonogramu, karty oceny;
 - monitorowanie realizacji projektu w czasie konsultacji i między nimi;
 - ocenę projektu we współpracy z uczniami.
 Uczniowie odpowiedzialni są za:
 - przyjęcie tematu projektu do wykonania;
 - ustalenie zasad współpracy podczas realizacji projektu i podział zadań w zespołach;
 - systematyczną pracę w zespołach;
 - przedstawienie efektów pracy podczas zaplanowanych konsultacji, spotkań wewnątrzgrupowych lub na wyraźną prośbę nauczyciela, lidera grupy;
 - docenianie wysiłku koleżanek i kolegów, niekrytykowanie ich za wykonane zadania lub brak terminowości;
 - publiczną prezentację projektu po jego zakończeniu w ustalonym terminie.

Uczniowie zobowiązują się do zaprezentowania projektu w dniu:

Ustala się następujące terminy konsultacji:

.....
(podpisy opiekunów projektu)

.....
(podpisy członków zespołu uczniowskiego)

.....
(miejsowość, data)

Załącznik nr 2 – Karta pracy zespołu projektu edukacyjnego

Zadania do realizacji	Termin realizacji	Działania	Materiały, pomoce, inne potrzeby do realizacji zadania	Terminy spotkań grupy projektowej	Uwagi do realizacji działań	Nauczyciele koordynatorzy

Załącznik 3 – Karta pracy zespołu zadaniowego

Karta pracy – planowanie pracy zespołu zadaniowego

Nazwa (numer) zespołu zadaniowego

Lider zespołu

* Zadania zespołu	* Termin realizacji	** Działania	Nauczyciele konsultanci	** Terminy spotkań uczniów	** Narzędzie, pomoce niezbędne do realizacji zadania	Uwagi

* zadania zespołu wpisuje nauczyciel – koordynator

** uczniowie samodzielnie wpisują poszczególne działania

Załącznik nr 4 – Karta oceny zadania końcowego projektu edukacyjnego

Ocena przeprowadzona w punktacji 1–6

Działanie	Punktacja					
	6	5	4	3	2	1
Poprawność wykonania marszu na azymut – stawienie się na linii z błędem (jednostka 1 m = 1 metr).	< 0,5 m	do 1 m	do 2 m	do 3 m	do 4 m	> 4 m
Poprawność udzielonych odpowiedzi na pytania kontrolne (10 pytań).	9	8	7	6	5	4

Załącznik nr 5 – Karta oceny projektu edukacyjnego

Lp.	Kategorie	Punktacja
1.	Realizacja celów projektu.	1–6
2.	Korzystanie z różnych dostępnych źródeł informacji.	1–6
3.	Sposób dokumentowania projektu.	1–6
4.	Organizacja i przeprowadzenie marszu na azymut dla zespołów projektowych (poprawność wyznaczenia trasy, oznaczenia punktów kontrolnych i zamieszczenia pytań, zgodność z wytycznymi nauczycieli).	1–6
5.	Wykonanie marszu na azymut dla zespołów projektowych (poprawność wykonanego marszu, zaangażowanie uczniów, udzielenie odpowiedzi na pytania kontrolne).	1–6
6.	Wartość merytoryczna pytań na punkty kontrolne.	1–6
7.	Jakość i wartość przygotowanych narzędzi (tj. trasa marszu, pytania kontrolne).	1–6
8.	Sposób, forma komunikowania się pomiędzy opiekunami projektu a zespołami oraz poszczególnymi uczniami.	1–6
9.	Współpraca w zespole projektowym.	1–6

Załącznik nr 6 – Karta oceny zespołu projektowego

(wypełnia nauczyciel – koordynator, zespół)

Nazwa (numer) zespołu zadaniowego

Lider zespołu

Lp.	Kategorie	Punktacja	Uwagi
1.	Terminowość wykonywanych zadań projektowych.	1–6	
2.	Poprawność merytoryczna wykonywanych zadań, w razie potrzeby wprowadzanie zmian zgodnie ze wskazówkami nauczyciela.	1–6	
3.	Aktywny udział w spotkaniach stacjonarnych i konsultacjach online.	1–6	
4.	Współpraca i współdziałanie w grupie.	1–6	
5.	Komunikacja pomiędzy członkami zespołu.	1–6	

Załącznik nr 7 – Karta samooceny uczestnika projektu edukacyjnego

Nazwa (numer) zespołu zadaniowego

Imię członka zespołu

Lp.	Kategorie	Punktacja	Uwagi
1.	Terminowo wykonywałam/-łem przydzielone zadania.	1-6	
2.	Zadania wykonałam/-łem poprawnie merytorycznie, w czasie potrzeby wprowadziłam/-łem poprawki zgodnie ze wskazówkami nauczyciela.	1-6	
3.	Aktywnie współpracowałam/-łem w grupie.	1-6	
4.	Brałam/-łem aktywny udział w spotkaniach stacjonarnych i konsultacjach online.	1-6	

BIBLIOGRAFIA

Elert E., Wenda A., (2023), *Praca metodą projektu*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Kotarba-Kańczugowska M., (2023), *Praca metodą projektu*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Krawińska A., (2019), *Informatyka Twój świat jutra. Program nauczania informatyki w klasach IV–VIII szkoły podstawowej*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Lesiński L.S., (2019), *Jestem bezpieczny. Program nauczania do edukacji dla bezpieczeństwa dla I etapu edukacyjnego. Zakres podstawowy*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Mikina A., Zając B., (2012), *Metoda projektów nie tylko w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów szkół*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Rogacka A., (2019), *Rusz się zdrowo na sportowo. Program nauczania wychowania fizycznego dla szkoły podstawowej*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Zasoby internetowe

[Czytanie mapy topograficznej](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Czytanie mapy – ćwiczenie](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Google Earth](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Geoportal](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Mapy](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Metody pomiaru odległości na mapie](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Orientacja w terenie](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Pierwsza pomoc w przypadku krwotoku](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Podstawowe zasady postępowania ratownika na miejscu wypadku](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Traseo – trasy i mapy turystyczne](#) [dostęp: 20.11.2023].

[Zachowanie bezpieczeństwa ratownika, uczestników oraz świadków wypadku](#) [dostęp: 20.11.2023].

Małgorzata Kulik – nauczycielka dyplomowana wychowania fizycznego i edukacji dla bezpieczeństwa z 30-letnim stażem w szkole ponadpodstawowej. Doradczyni metodyczna przedmiotów: wychowanie fizyczne i edukacja dla bezpieczeństwa w Centrum Edukacji Nauczycieli (CEN) w Koszalinie. Ekspertka do spraw awansu zawodowego oraz ekspertka przedmiotowa w województwie zachodniopomorskim w zakresie wychowania fizycznego. Współautorka i prowadząca warsztaty metodyczne na takie tematy jak: planowanie pracy nauczyciela, rozwiązania metodyczne i przykłady dobrej praktyki z zakresu wychowania fizycznego i edukacji dla bezpieczeństwa. Autorka wielu publikacji przedmiotowych zamieszczanych na stronach CEN. Inicjatorka i współorganizatorka konferencji metodycznych o zasięgu wojewódzkim. Autorka i realizatorka grantów edukacyjnych Zachodniopomorskiego Kuratora Oświaty, m.in. *Jak zachęcić dziecko do aktywności fizycznej i jak uczyć kompetencji kluczowych na lekcjach wychowania fizycznego.*